

A SZÜLŐI KAPCSOLATTARTÁS NÉHÁNY GYAKORLATI PROBLÉMÁJA

SOME PRACTICAL ISSUES OF THE PARENT CONTACT

MÁTYÁS IMRE *

Absztrakt: Jelen tanulmány a számos gyakorlati kérdést felvető szülői kapcsolattartás nehézségeit mutatja be. Milyen eszközökkel akadályozza a kizárólagos felügyeleti joggal feljogosított szülő a kapcsolattartást és hogyan lehet ezen magatartást a jog keretein belül kezelni? Hatékony védelmet nyújt-e a jogi környezet a külön élő szülőnek, és ha nem, milyen jogszabályi változások szükségesek? Ezen kérdésekre keressük a választ a tanulmányban.

Kulcsszavak: *szülői kapcsolattartás, külön élő szülő, végrehajtás, betegség, akadályoztatás*

Abstract: This study is dealing with the difficulties of parent contact, which raises many practical questions. What means can the parent with sole custody apply to prevent contact and how can this behavior be handled within the framework of the law? Does the legal environment provide effective protection for the separated parent, and if not, what legislative changes are necessary? These questions are investigated in the present paper.

Keywords: *parent contact, separated parent, execution, illness, obstruction*

Bevezetés

A szülői kapcsolattartás szabályozása jogrendszerünk legnagyobb kihívásai közé tartozik. Közös álláspontra hozni két olyan, jellemzően egymás iránt erős ellen-szenvet tápláló személyt, akik korábban szoros érzelmi közösségben álltak egymással, szinte lehetetlen. Az elvált szülők, a közös életet befejező élettársak egymáshoz fűződő viszonya érzelmileg annyira terhelt és túlfűtött, hogy az emocionális béklyóktól való szabadulás érdekében rendszerint korábbi sérelmeiket vetítik ki a másik félre, oly módon, hogy az ellenségeskedés elsődleges eszköze és egyben

* DR. MÁTYÁS IMRE
PhD egyetemi docens, ügyvéd
Miskolci Egyetem ÁJK
Európai és Nemzetközi Jogi Intézet
Európai és Nemzetközi Magánjogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
imre.matyas@uni-miskolc.hu

legnagyobb vesztese a gyermek¹ lesz. Az a gyermek, aki korábban együtt töltött éveik gyümölcse, és akinek pedig mindkét érintett a legjobbat akarná, akiknek ez nem utolsósorban alapvető morális és egyben törvényi kötelessége is. Ilyen környezetben a jogalkotó feladata még nehezebb, mint amikor egyéb magatartási szabályokat határoz meg, hiszen a kapcsolattartás alkalmával nagyon sokszor előfordul, hogy az egyik fél, akár szándékosan, akár ösztönösen, a tudatalatti indíttatásából rosszhiszeműen jár el. Ezen cselekménnyel nemcsak a másik fél kapcsolattartását korlátozza, akadályozza meg, lehetetleníti el, hanem saját gyermekét is megfosztja alapvető, a másik szülővel és családjával való szeretetteljes kapcsolat kiépítéséhez fűződő jogától.²

Ezen a családi jogi aknamezőn nagyon nehéz kiigazodnia a jogkövető polgárnak, főként akkor, ha a másik fél sértettségből, érzelmeken alapuló bosszúálló szándékából következetesen akadályozza a kapcsolattartást. A gyakorlatban ugyanis nehezen érvényesíthető a jogaiban sértett fél érdeke, hiszen konkrét esetekben a rendőrség elvétve avatkozik be, míg a végrehajtási eljárásban jellemzően 4-5 hónap is eltelhet a jogerős döntésig.

Jelen írásban az elméleti háttér vázolását követően gyakorlati szempontból, a szerző ügyvédi praxisában előforduló eseteket feldolgozva mutatjuk be a számos nehézséggel terhelt jogintézmény tipikus akadályait, a programok szervezését, illetőleg a betegségekre való hivatkozást, majd kiemelve az ünnepnapra eső időszakos kapcsolattartás pótlásának új lehetőségét, *de lege ferenda* javaslatokat fogalmazunk meg a kapcsolattartás hatékonyságának növelése érdekében.

1. A kapcsolattartás jogának forrásai

A külön élő szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz fűződő jogát számos jogforrás biztosítja. A nemzetközi jog primátusa alapján első helyre kívánczik az ENSZ Közgyűlése által elfogadott Gyermekjogi Egyezmény³, amely rögzíti, hogy „*az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindennek felett álló érdekével ellenkezik*”.⁴ Magyarországon az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése biztosítja a külön élő szülőnek a gyermekével való kapcsolattartáshoz

¹ Bár sok esetben egyszerre több gyermeket is érint a kapcsolattartás, illetve annak akadályozása, jelen írásban mindig egyes számban fogunk a gyermekekre utalni.

² Jelen tanulmányban nem vizsgáljuk azt a helyzetet, amikor a külön élő fél jár el rosszhiszeműen és a kapcsolattartások alkalmával lelkiileg/testileg bántalmazza a gyermeket, hogy így okozzon fájdalmat a másik szülőnek.

³ A gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt (Gyermekjogi) Egyezmény, amelyet Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvény hirdetett ki.

⁴ ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 9. cikk 3. pont. Tudatában vagyunk, hogy a magyar szakirodalom idegenkedik a hivatalos fordításban megjelenő *’a gyermek mindennek felett álló érdeke’* kifejezéstől, azonban magunk részéről azt helyesnek tartjuk, ezért így alkalmazzuk.

fűződő jogának érvényesülését.⁵ Hazánkban hosszú ideig a házasságról, családról és gyámságról szóló 1952. évi IV. tv. szabályozta a kérdést, azonban a polgári jog rekodifikációját követően, az addig önálló családi jog a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. 4. könyvébe tagozódott, ennek megfelelően a kapcsolattartás szabályozása is új elhelyezést és viszonylag új megközelítési módot kapott.⁶ Figyelemre méltó megoldása az új szabályozásnak a közös szülői felügyelet biztosításának lehetősége, amelynek keretében a szülők a gyermekről akár felváltva, azonos időtartamban is gondoskodhatnak,⁷ valamint azon megközelítés inkorporálása, hogy a szülői kapcsolattartás nemcsak jog, hanem kötelesség⁸ is.⁹ További jogforrás a kérdésben a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.),¹⁰ míg a kapcsolattartási szabályok megszegése esetén a bírósági nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. tv. (Bnpt.) szabályai fognak helyt. További jogszabály a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. (Gyvt.). Külön érdekesség, hogy a végrehajtás 2020. március 1. napjától a gyámhatóságtól átkerült a járásbíró-ságok hatáskörébe, ami felvet bizonyos kérdéseket.¹¹ Egyrészt az illetékes gyámhatóság és annak ügyintézője jobban ismerte az ügyet, a körülményeket és a családot, tehát rendelkezett plusz információval a megalapozottabb döntés meghozatala tekintetében, ám helyenként a szubjektív megítélést és az elfogultságot nem lehetett

⁵ Alaptörvény VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

⁶ Ptk. 4. könyv, XVIII. Fejezet, A szülői felügyelet gyakorlása.

⁷ A közös szülői felügyeleti jog, illetve a váltott nevelés intézménye forradalmi újítás, a 2021-es módosítást követően már nem csak a szülők konszenzusa esetén alkalmazható. Ld. Ptk. 4:167 és 4:167/A. §§.

⁸ BARZÓ Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezményei. *Miskolci Jogi Szemle* 2019, 14. évfolyam, 2. különszám, 1. kötet, 84.

⁹ Ptk. 4:178. § [A kapcsolattartás joga]

(1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.

(2) A gyermekétől különélő szülő – ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik – jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.

¹⁰ A Bnpt. 22/A. § (1) bekezdése szerint a bíróság vagy a gyámhatóság által a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban, továbbá a bíróság vagy a gyámhatóság által jóváhagyott kapcsolattartást rendező egyezségben foglaltak megszegése esetén a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése e törvény szerinti eljárásban kérhető.

¹¹ Ehhez igen részletesen ld. SZIGETI István: *A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás*. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/02/szigeti-istvan_kapcsolattartas-vegrehajitasi-iranti-polgari-nemperes-eljaras_cimlappal.pdf, 2023. június 5.

kiküszöbölni. Másrészt a végrehajtás bírósági átvétele gyakorlatban a kérelmek jogerős elbírálásának elhúzódásához vezet, és bár első fokon jellemzően bírósági titkárok járnak el, a törvényszéki kontroll *ipso facto* magasabb szakmai kontrollt érvényesít a döntésekkel kapcsolatban.¹²

2. A kapcsolattartás akadályozásának gyakorlati esetei

A magyar néplélekben¹³ és ennél fogva a bírói gyakorlatban is alapvetés, hogy a gyerekek az anyjánál a helye. A gyakorló jogászok előtt jól ismert formula szerint az apának igen csekély, bár egyre növekvő esélye van a gyermek feletti kizárólagos szülői felügyeleti jog megszerzésére, ahhoz az anyának hozzávetőleg szándékos bűncselekményt kell elkövetnie a gyermek sérelmére. Ez pedig valóban ritka esemény, ám meg kell jegyezni, hogy a szerző praxisában ilyen helyzet is előállt már. Az általános gyakorlat szerint az anyát minden különösebb nehézség nélkül ruházzák fel a gyermek feletti kizárólagos szülői felügyelet jogával, tehát az apának jellemzően be kell érnie a kiforrott bírói gyakorlat szerint minden második hétvégén öt megillető folyamatos kapcsolattartással, illetve időszakos kapcsolattartás keretében az ünnepnapok, tavaszi és őszi szünetek felével, valamint a nyári szünetben 2-2 egybefüggő héttel. Agilisabb apukák, illetve ügyvédek még ki tudnak esetleg harcolni pár órát a kapcsolattartással nem érintett hét szerda vagy csütörtök délutánján, illetve esetlegesen telefonos kapcsolattartás is elképzelhető heti 1-2 alkalommal, de ez már általában *elviselhetetlen teher* szokott lenni a gondozó szülő számára.¹⁴ Szociológiai kutatások kimutatták azt a józan ésszel is könnyen belátható tény, hogy minél iskolázottabbak, minél magasabb érzelmi intelligenciával rendelkeznek a szülők, annál könnyebben tudnak megállapodni a kapcsolattartás kényes kérdéseiben, és annál inkább hajlanak a közös szülői felügyelet elfogadása felé.¹⁵ A kevéssé belátó, a *gyermek mindenek felett álló érdekét* a sajátjuk mögé soroló szülők azonban nem így állnak a kérdéshez, és minden lehetséges és elképzelhető, valamint azon túli módon is próbálják akadályozni, sőt ellehetetleníteni a kapcsolattartást, így borsot törve a külön élő szülő orra alá. Módszereik közül most kettőt veszünk górcső alá. Az egyik a programok szervezése, beiktatása, amelyek véletlenül éppen a kapcsolattartási időtartamára esnek, a másik pedig a gyermek betegségére történő hivatkozás.

2.1. Programok szervezése

Mind a folyamatos, mind az időszakos kapcsolattartás keretében megfigyelhető, hogy a gondozó szülő úgy szervezi a gyermek programját, hogy az ütközzön a külön

¹² Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény 247. §.

¹³ Vö. Friedrich Karl von Savigny Volksgeist elmélete.

¹⁴ A külön élő szülőt illető ilyen fokú jogosultságok esetén a másik fél rendszerint a kapcsolattartás túlszabályozottságát emlegeti.

¹⁵ SZALMA Ivett – RÉKAI Krisztina: Szülői felügyeleti jog, kapcsolattartás és tartásdíjfizetés a különélő magyar szülők gyakorlatában. *Szociológiai Szemle* 29 (4), 91–92.

élő szülő, esetleg nagyszülők kapcsolattartási idejével. A skála széles lehet ebben a tekintetben, az orvosi vizsgálatól a különórákig minden beleférhet. Azt látni kell, hogy vannak olyan objektív, elháríthatatlan programok, amelyek időpontjának meghatározása kívül esik a gondozó szülő hatókörén, ilyenek például az iskolai fellépések. Ezekre általában a külön élő szülő is szívesen, büszkén viszi el a gyermeket, kivéve, ha arra a hétvégére már korábban valamely nagyobb volumenű, konkrét programot szervezett, netán azt előre ki is fizette. Itt kell beszélni a tájékoztatási kötelezettségről,¹⁶ amely sarkalatos pontja a kapcsolattartás jogszerű gyakorlásának, és rendszerint megalapozza a pótlásra okot adó körülmény, az önhiba kizárását is.

Konkrét esetben az anyuka úgy időzítette a gyermek fogszabályozási vizsgálatát, hogy az pontosan a nagyszülőket megillető, igen csekély, évi 3 napban meghatározott időszakos kapcsolattartás idejére essen, és erről elmulasztotta a megfelelő időben történő tájékoztatást is. Az elmaradt kapcsolattartást utólag pótolták, azonban az eredeti időpontban történő felesleges megjelenés költségei nem kerültek megtérítésre, jóllehet a nagyszülők nem tudtak arról, hogy alkalmatlan az időpont, és hogy sürgősen a gyermekért menni. Nyilvánvaló, hogy a vizsgálatra más időpontban, jellemzően később is sor kerülhetett volna, ha az anyuka jóhiszeműen jár el, és jelzi a fogorvosnak az időpont alkalmatlanságát.

2.2. A betegség

A kapcsolattartás megakadályozásának általános jellegű és mindenkor bevethető csodafegyvere azonban a gyermek betegségére történő hivatkozás. A szülői felügyeletet gyakorló szülő ugyanis rendszerint azt gondolja, hogy ha kijelenti, hogy a gyermek beteg, és nincs olyan állapotban, hogy a kapcsolattartás meg tudjon valósulni, azaz hogy a másik szülő háztartásában töltsön el néhány napot, akkor ezzel az önhiba megszűnt, és további vitának nincs helye. Különösen hatékonynak bizonyult ez a módszer az időszakos kapcsolattartás alkalmával, amellyel kapcsolatban a Gyer. 30. § (5) bekezdésének 2021. december 1. napjáig hatályos második mondata rögzítette, hogy az ünnepnapokra eső elmaradt időszakos kapcsolattartás nem pótolható. Ezen egyetlen rendelkezés okszerűsége, illetőleg a magyar jogrendből való eltávolításának körülményei alapján is egy külön tanulmányt érdemelne, de azt örömmel rögzítjük, hogy az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek minősítette az ünnepnapokra eső elmaradt kapcsolattartás pótlásának lehetőségét kizáró szabályt.¹⁷ A jelenlegi, aggályokat felvető gyakorlat szerint azonban a külön élő

¹⁶ Ptk. 4:182. § [Tájékoztatási kötelezettség; az elmaradt kapcsolattartás pótlása]

(1) A kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek késedelem nélkül kötelesek tájékoztatni egymást.

Gyer. 30. § (1) A kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek előzetesen, lehetőség szerint írásban vagy egyéb igazolható módon, késedelem nélkül tájékoztatják egymást.

¹⁷ Az Alkotmánybíróság 30/2021. (XII. 1.) AB határozata a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 30. § (5) bekezdés második mondata alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről. Alkotmánybírósági ügyszám: III/3239/2021. számú határozat.

szülőt illető, a rövidebb iskolai szünetek alkalmával elmaradt kapcsolattartás pótlására továbbra sincs mód, ami álláspontunk szerint szintén felveti az alaptörvény-ellenesség lehetőségét.¹⁸

A fenti, sarkalatos jelentőségű ügyben az első fokon eljáró a Pesti Központi Kerületi Bíróság – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján benyújtott bírói kezdeményezésében – a 34.Pk.220.023/2021. számon folyamatban lévő nem peres eljárást felfüggesztette, mert a tényállás alapján azt találta, hogy a kérelmezett anyának a gyermek betegségére való hivatkozása nem nyert bizonyítást, így a karácsony másodnapjára eső, elmaradt kapcsolattartást pótolni lett volna szükséges. A pótlás azonban a Gyer. 30. § (5) bek. második mondatának tiltó rendelkezésébe ütközött. Érdeemes megvizsgálni a tényállást, mert a gyakorlatban igen sokszor találkozhatunk hasonlóval.

Az alapul fekvő ügyben az apa (kérelmező) kapcsolattartás végrehajtása iránt indított eljárást, miután közös gyermekük tekintetében az anya (kérelmezett) a gyermek betegségére hivatkozással nem biztosította a 2020. december 26. napján esedékes időszakos (karácsonyi) kapcsolattartást.¹⁹ A kérelmező vitatta, hogy a gyermek valóban beteg lett volna, és a bíróság megállapította, hogy az orvosi igazolást kizárólag kérelmezett telefonon tett előadása alapján állították ki, a gyermek betegségét orvos közvetlenül nem észlelte. A „*kérelmezett felhívásra egyéb, megfelelő bizonyítási eszközzel nem támasztotta alá a kapcsolattartás elmaradása körében a felróhatósága kimentését alátámasztó körülmény (a gyermek kapcsolattartást kizáró jellegű betegsége) fennálltára vonatkozó állítását, noha e tekintetben a bizonyítás őt terheli*”.²⁰

Ezen ügyben is megfigyelhető volt az az általános, a gondozó szülő által alkalmazott gyakorlat, hogy a gyermek betegségére hivatkozva akadályozza a kapcsolattartást, amit aztán az esetek jelentős részében fiktív tartalmú orvosi igazolással próbál alátámasztani. A gyermek háziorvosa sok esetben partner ebben a játszmában, hiszen jól ismerik egymást a gondozó szülővel, és a háziorvosok mintegy jóindulatú segítségként értelmezik ezt a közreműködést. Nagy valószínűséggel nem tudják, hogy ily módon nemcsak a szakmai etikai szabályokat szegik meg, de valótlan tény hatósági határozatba foglalása révén intellektuális közokirat-hamisítást is elkövetnek.²¹

¹⁸ Az Alkotmánybíróság 3202/2021. (V. 19.) AB végzése alkotmányjogi panasz visszautasításáról, [4] pont: „...Szintén nincs lehetőség az elmaradt tavaszi szüneti kapcsolattartás pótlására, mert a tavaszi szünet időszaka eltelt.”

¹⁹ A gyermeknek különösen fontos, hogy az ünnepekre eső kapcsolattartás esetén a másik szülőjétől is megkapja a várva várt ajándékot, azaz ebben a formában is szeretve érezze magát és a szeretetteljes kapcsolat elmélyülhessen, így pont a karácsonyi kapcsolattartás ellehetlenítése különösen rosszhiszemű magatartás, amely még súlyosabb következményekkel járhat a gyermek lelkivilágát illetően is. Ehhez ld. SOMFAI Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-Orac Kiadó, Budapest, 2008, 86–91.

²⁰ III/3239/2021. számú határozat [2] pont.

²¹ Kiemelendő, hogy az intellektuális közokirat-hamisítás esetén a gondatlan elkövetés is megalapozza a felelősségre vonást. Vö. Btk. 342. § (1) bekezdés c) pont.

Rendkívül érdekes kérdés, hogy lehet-e a gyermek betegségének mértékét bizonyítani, illetve, hogy az egyáltalán releváns-e. A gondo­zó szülők abból a téves feltevésből indulnak ki, hogy a gyermek vélt vagy valós betegségére való pusztá hivatkozás a kapcsolattartás igazolható akadályát képezi, ami az adott időpillanatban igaz is, hiszen ha a gondo­zó szülő nem adja át a gyermeket kapcsolattartásra, azt a helyszínen kikényszeríteni nem lehet. Számos esetben fordult elő, hogy a külön élő szülő rendőri segítséget kért, hogy a gyermek átadását elérje, azonban a gondo­zó szülő nem engedte be lakásába a rendőröket, még csak annyi időre sem, hogy a gyermek valós állapotáról legalább szemrevételezéssel meggyőződjenek. A helyszínen megjelenő rendőrök pedig a gyámhatóság vagy bíróság határozatának elolvasása után sem gondolták úgy, hogy az adott ügyben intézkedési kötelezettségük lenne. A betegsége hivatkozást, mint a kapcsolattartás önhibán kívüli akadályát egyetlen jogforrás sem nevesíti. Valóban nagyon jó eszköz a kapcsolattartás ellehetetlenítése érdekében, ahogy ezt a kapcsolattartás akadályozásában érdekelt szülők rendszerszinten alkalmazzák is, mert a betegség meglétét, annak súlyosságát utólagosan, objektíve bizonyítani nem, vagy csak nagyon nehezen lehet. Elmor­molják a varázsigét, *a gyerek beteg*, és ez a kijelentés már elegendő is arra, hogy a kérelmezett rosszhiszemű magatartása minden hatályban lévő jogszabályt és határozatot felülírjon, és súlyos érzelmi károkat okozzon a gyermeknek és a kérelmező családjának is. A magyar bírói gyakorlat kiforratlan abban a kérdésben, hogy milyen súlyúnak kell lennie a betegségnek ahhoz, hogy az a kapcsolattartás objektív akadályát képezze. A bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a gondo­zó szülő döntése, amelyet a gyermek egészségügyi jogainak gyakorlása körében hozott, és erre hivatkozva tagadta meg a gyermek átadását, neki felróható-e vagy sem.²² Vannak olyan tanácsok – hiszen a végrehajtási eljárás szinte kivétel nélkül másodfokon zárul –, amelyek szerint, a szerzővel egyező álláspontot képviselve, amennyiben a gyermek nem szorul kórházi ápolásra, a kapcsolattartást végre kell hajtani. A másik véglet pedig az, ami az első látásra is valótlannak vagy erősen aggályos orvosi igazolás alapján nem minősíti önhibának a kapcsolattartás megtagadását, amennyiben az orvos például ágynyugalom­at javasol. Mivel azonban az ellenérdekű gondo­zó szülő az esetek többségében akkor is a gyermek betegségére hivatkozik, ha az nem valós, a bíróságoknak kellő kritikával kellene kezelni a kérelmezetti nyilatkozatot és az azt alátámasztani szándékozó orvosi igazolást egyaránt. Ahogy azt a PKKB is kiemelte döntésében, a bizonyítási teher ebben az esetben a kérelmezetten nyugszik, így erős kételyre ad alapot, ha a gyermekorvos nem találkozik személyesen a gyermekkel, csupán telefonos bemo­ndás alapján állítja fel a diagnózist és ad igazolást.

Egy másik ügyben a gyermekorvos ágynyugalom javaslata mellett olyan gyógyszer­eket írt fel az állítólagos vírusos bronchitisre, amelyeket a gyermek asztmájára egyébként is szedett. Ezen túlmenően, ismét csak személyes találkozás nélkül nyil-

²² VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása koronavírus járvány idején*. <http://mfi.gov.hu/wp-content/uploads/2021/06/Szulo-gyermek-kapcsolat-tartas-vegrehajtasa-koronavirus-jarvany-idejen-Ujvidek-2020-FORMAZOTT.pdf>, 2023. április 10.

vánította a gyermeket gyógyultnak egy négy nappal későbbi időpontra, amely véletlenül egybeesett azzal a nappal, amikor a kapcsolattartás intervalluma lejárt és kezdődött az iskola. Ilyen, rendkívül gyanús tényállási elemek ellenére is a Miskolci Törvényszék igazoltnak látta a kérelmezett oldalán fennálló önhiba hiányát, és a végrehajtási kérelmet elutasította.

A jogalkotó betegséggel kapcsolatos álláspontja a kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet 4. § (1) bek. t) pontjában érhető tetten, ahol is nevesíti a *szülői jogok és kötelezettségek* teljesítését, mint olyan alapos indokot, amely megalapozza a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyását a kijárási korlátozás időtartama alatt is. Ezen szabály értelmezése kétségtől abba az irányba mutat, hogy a jogalkotó még a fenyegető járvány jelentette fertőzésveszély, kiemelt egészségügyi kockázat ellenére is alapvető fontosságúnak tekintette a szülői jogok és kötelezettségek teljesítését, azaz a szülői kapcsolattartás érvényesülését. A gyermeknek és a különélő szülőnek a kapcsolattartáshoz fűződő joga tehát vitathatatlanul megelőzi az egészségügyi megfontolásokat. Ebben az esetben a gondozó szülőnek a gyermek egészségi állapotát érintő aggodalma, főleg objektív bizonyítottság hiányában nem jelentheti a kapcsolattartás akadályát, azt felróhatóknak kell ítélni. A gyermek ugyanis – a betegség tényleges fennállta esetén is – ugyanúgy tud gyógyulni a külön élő szülő háztartásában, mint a gondozó szülő ellátása mellett.

Záró gondolatok

A szülői kapcsolattartás intézménye a magyar jogrendszer egyik kritikus pontja, hiszen együttműködésre kötelezett, a gyakorlatban azonban ellenérdekű felek próbálják személyes érdekeiket érvényesíteni oly módon, hogy a gyermek az áldatlan állapotok origójában szenved és sérül minden egyes megakadályozott találkozás esetén és azon túl is.

Fő szabály, és ezzel a jogalkotó meg is nyugtatta a lelkiismeretét, a *gyermek mindenkifelett álló érdeke*. A gyakorlatban azonban a gyermek érdeke érvényesül a legkevésbé.

Három év távlatában megállapíthatjuk, hogy a végrehajtási eljárásnak a gyámhatóságtól a bíróságokhoz telepítése jó döntésnek bizonyult, hiszen, főleg a törvényszéki tanácsok másodfokú döntései révén, kiiktatásra került a szubjektív mérce és magasabb fokú szakmai kontroll érvényesül.²³ A gondozó szülők *ipso facto* azonban még mindig rendszerszinten akadályozzák a zavartalan kapcsolattartást, amelynek két aspektusát vizsgáltuk meg. A kapcsolattartás – és erről szoktak a gondozó szülők megfélekezni – legalább annyira a gyermek érdeke és joga is, mint a külön élő szülőé. Ennek zavartalan biztosítása érdekében az alábbi, *de lege ferenda* javaslatokat tesszük.

A kapcsolattartás ideje legyen nettó idő, azaz arra az időtartamra a gondozó szülő ne szervezhessen programot, orvosi vizsgálatot, egyéb elfoglaltságot. Ha mégis

²³ SZIGETI: i. m. 66.

elkerülhetetlen ilyen elfoglaltság beillesztése, őt terheli a bizonyítási kötelezettség, hogy egyéb időpontra nem lehetett volna a programot megszervezni, továbbá arról haladéktalanul, a felmerülés időpontjában, igazolhatóan tájékoztatni köteles a másikat.

A jogalkotó, amennyiben a betegsége hivatkozást a kapcsolattartás elmaradását illetően releváns oknak tekinti, küszöbölje ki a joggal való visszaélés lehetőségét, és nevesítse, mennyire súlyos betegség és milyen tünetek megjelenése adhat okot a kapcsolattartás lemondására.

A bizonyíthatóság körében ne legyen elegendő a személyes, jó kapcsolat okán gyakran kétes valóságtartalmú igazolásokat kiállító házi gyermekorvos igazolása, hanem egy magasabb szintű, független orvosi fórum bírálja el, hogy a gyermek valóban olyan súlyos betegségben szenved-e, amely alapot ad a kapcsolattartás megakadályozására. Tisztában vagyunk azon ténnyel, hogy ez igen komoly terhet róna az egyébként is nagy kihívásokkal szembesülni kénytelen egészségügyi ellátórendszerre, azonban a gyermek mindenek felett álló érdeke megköveteli, hogy ne lehessen mondvacsinált okokból, kétséget ébresztő orvosi igazolások alapján meghiúsítani a kapcsolattartást.

Végezetül a Ptk. 4:182. § (2) bekezdésében meghatározott kógens szabály alapján²⁴ kijelenthetjük, hogy a magyar bírói gyakorlatban jelenleg érvényesülő meggyőződés ellenére sem tehető különbség a folyamatos és időszakos kapcsolattartás között. Az idézett jogszabályhely értelmezése abba az irányba mutat, hogy a külön élő szülőnek fel nem róható okból elmaradt időszakos kapcsolattartást is pótolni kell, függetlenül attól, hogy a tavaszi, az őszi vagy a téli szünet már eltelt. A korábban hivatkozott, 30/2021. (XII. 1.) AB határozat is ebbe az irányba mutat, hiszen áttörte az ünnepnapra eső elmaradt kapcsolattartás pótolhatatlanságának tévhitét. Semmi nem indokolja, hogy csak azért, mert az elmaradt kapcsolattartás időszakos jellegű, a magyar jogrend megfossza a külön élő szülőt és gyermekét az együtt töltött idő várázsától. Kiemelten fontos tehát, hogy az idézett Ptk.-jogszabályhely *expressis verbis* mondja ki, hogy a jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást annak jellegétől függetlenül pótolni kell.²⁵

Felhasznált irodalom

- [1] BARZÓ Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezményei. *Miskolci Jogi Szemle* 2019, 14. évfolyam, 2. különszám, 1. kötet, 83–94.
- [2] SOMFAI Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-Orac Kiadó, Budapest, 2009.

²⁴ Ptk. 4:182. § (2) A jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell.

²⁵ Ptk. 4:182. § (2) A jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást, *annak jellegétől függetlenül*, a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell.

- [3] SZALMA Ivett – RÉKAI Krisztina: Szülői felügyeleti jog, kapcsolattartás és tartásdíjfizetés a különélő magyar szülők gyakorlatában. *Szociológiai Szemle* 29 (4), 83–114.
- [4] SZIGETI István: *A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás*. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/02/szigeti-istvan_kapcsolattartas-vegrehajtasi-iranti-polgari-nemperes-eljaras_cimlappal.pdf, 2023. június 5.
- [5] VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása koronavírus járvány idején*. <http://mfi.gov.hu/wp-content/uploads/2021/06/Szulo-gyermek-kapcsolattartas-vegrehajtasa-koronavirus-jarvany-idejen-Ujvidek-2020-FORMAZOTT.pdf>, 2023. április 10.

JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

- [6] A gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény, Magyarországon kihirdette az 1991.évi LXIV. törvény.
- [7] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- [8] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
- [9] A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény
- [10] A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény.
- [11] Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény.
- [12] A gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX.10.) Korm. rendelet
- [13] A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK:

- [14] Az Alkotmánybíróság 30/2021. (XII. 1.) AB határozata a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 30.§ (5) bekezdés második mondata alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről
- [15] Az Alkotmánybíróság 3202/2021. (V. 19.) AB végzése alkotmányjogi panasz visszautasításáról